

τάς ιστορικός τῆς Ἑλλάδος ἀναμνήσεις, ὅσον καὶ Πατρίδα ἔχουσι λαμπροτέραν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη τῆς Οἰκουμένης. Πατρίδα κειμένην ὑπὸ τὸν κάλλιστον οὐρανὸν, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν παμφοροτάτην ὄλων μὲν τῶν φυσικῶν καὶ καλλίστων προϊόντων, ὄλων δὲ τῶν ἀνθρωπικῶν καὶ μεγίστων ἀρετῶν! Πάντες οἱ ἄνθρωποι καυχῶνται δικαίως εἰς τὰ πάτρια καλά· ἀλλ' οὐδεὶς ἄλλος εὐρίσκει τόσα μνημεῖα μεγαλοδόξων καὶ εὐτυχιῶν καὶ δυστυχημάτων, ὅσα οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν γῆν τῶν μεγάλων αὐτῶν προγόνων. Ὅθεν καὶ ταύτην προτιμῶσι παρὰ πάντα καὶ τὰ ἐνδοξότατα τοῦ κόσμου βασιλείαι. Καθόλου δὲ καὶ Ἕλληνες καὶ μὴ Ἕλληνες, οἱ γνήσιοι πατριῶται, καὶ κατοικοῦντες εὐτυχεῖς εἰς τὴν ξενιτείαν κεφάλαιον τῆς εὐδαιμονίας νομίζουσι τὴν τῆς Πατρίδος ἀπόλαυσιν. Ὡ ποσάκις οἱ τοιοῦτοι ἐπιθυμοῦσιν, ἂν ἦτο τρόπος, νὰ μετεφευέοντο μετ' αὐτῆς αὐτῶν τῆς εὐτυχίας εἰς τὴν Πατρίδα, καὶ νὰ ἴδωσι τὴν ἐσχάτην τῆς ζωῆς αὐτῶν ἡμέραν δύουσαν αὐτοῦ, ὅπου πρῶτον εἶδον τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα! Τοσαύτη εἶναι ἡ τῆς Πατρίδος ἀγάπη, πρὸς τὴν ὁποῖαν ἐκ φύσεως ὁ ἄνθρωπος συνελκύεται· ὥστε μόνος ὁ ἀναίσθητος καὶ ἀπάνθρωπος δύναται νὰ λησμονήσῃ τὴν πρὸς τὴν Πατρίδα στοργήν. Ὅταν τις παύσῃ ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς, τότε παύει ἀγαπῶν καὶ τὴν Πατρίδα· καὶ τοιοῦτοι γίνονται μόνον ὅσοι ὑπὸ τῆς κακοηθείας καὶ τρυφῆς διεφθαρμένοι τὰς ψυχὰς ἀποεινώνουσιν ὅλοι σάρκες, νοῦ καὶ φρονῶν κενά. Οἱ τοιοῦτοι μόνον λέγουσι καὶ φρονοῦσι τὸ σαρδαναπέλιον καὶ περιφίλατον καὶ βάρβαρον ἐκεῖνο γνωμικόν:

«Τῷ γὰρ κελῶς πράττοντι πάντα γῆ πατρίς!»

Εἶπα τελευταῖον, ὅτι ἡ τῆς Πατρίδος ἀγάπη εἶναι καὶ πολιτικὸν χρέος τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φύσει κοινωνικός, καὶ ὡς τοιοῦτος ἀγαπᾷ νὰ συγκατοικῇ μετὰ τῶν ὁμοίων του, βοηθῶν καὶ βοηθούμενος ἀμοιβαίως ὑπ' αὐτῶν· διὰ τοῦτο ἔκτισαν οἱ ἄνθρωποι οἰκίας γειτονικάς· διὰ τοῦτο συνόκησαν χώρας καὶ πόλεις κοινῶς, τὰς ὁποίας συγκατοικοῦμεν ὡς ἀδελφοί! Ἐπειδὴ τί εἶναι μία πόλις ἢ μεγάλη ἢ μικρά; Εἶναι μία εὐρυχωροτάτη οἰκία, εἰς τὴν ὁποῖαν οἱ πολῖται, ὡς μία καὶ ἡ αὐτὴ οἰκογένεια, ὑπηρετοῦσι καὶ συμβουλοῦσιν ἀλλήλους, καὶ συναντιλαμβάνονται ἀμοιβαίως ὁ εἰς εἰς τοῦ ἄλλου τὴν εὐτυχίαν. Καθὼς λοιπὸν συμφέρει εἰς καθένα νὰ ἔχῃ οἰκίαν σταθεράν, καὶ νὰ συγκατοικῇ μετὰ τῶν ἰδίων συγγενῶν καὶ φίλων μᾶλλον, παρὰ μετὰ ξένων ἀγνωρίστων, τοιοῦτοτρόπως εἰς ἕκαστον συμφέρει καὶ νὰ συζῆ, καὶ νὰ συμπολιτεύεται μᾶλλον μετὰ τῶν ἰδίων συμπολιτῶν, παρὰ μετὰ ξένων ἀλλοφύλων. Οἱ συμπατριῶται τοῦ εἶναι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μητρὸς τέκνα, τὰ αὐτὰ ἔχοντες ἔθιμα καὶ ἦθη, τὰ αὐτὰ κοινὰ συμφέροντα, τὴν αὐτὴν

εἰς τὰ πλεῖστα ἀγωγὴν, τὰ αὐτὰ ἰδιώματα, τὰ αὐτὰ πολλάκις χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς μορφῆς· μετὰ τούτων λοιπὸν συζῶν, δύνατ' εὐκολώτερα καὶ τὴν εὐτυχίαν του νὰ μεγαλύνῃ, καὶ τὴν δυστυχίαν νὰ μικρύνῃ, καὶ τὰ τέκνα νὰ ἐκπαιδεύσῃ, καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς του νὰ ἀπολαύσῃ. Ἄλλ' ἐὰν μέλλῃ νὰ συγκατοικῇ μετὰ τούτων ἀσφαλῶς, πρέπει καὶ νὰ φροντίξῃ προθύμως διὰ τὰ κοινὰ συμφέροντα τῆς Πατρίδος. Τὸ Κοινὸν τῆς πόλεως δμοιάζει τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος τὴν καρδίαν, ἐκ τῆς ὁποίας διαχέεται καὶ κυκλοφορεῖ τὸ αἷμα εἰς ὅλα τὰ τοῦ σώματος μέλη· καθὼς λοιπὸν συμφέρει εἰς καθένα νὰ ὑγιαίνῃ ἡ καρδία του, ἐὰν μέλλωσι νὰ ὑγιαίνωσι καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ σώματος μέλη, παρομοίως συμφέρει νὰ εὐρωστῇ καὶ τῆς πόλεως ἡ κοινότης, ὅπως εὐτυχῶσιν οἱ κατὰ μέρος πολῖται. Τῆς πόλεως τὰ κοινὰ συμφέροντα πρέπει νὰ φροντίξῃ καὶ νὰ διατηρῇ ἕκαστος πολίτης, ὅστις θέλει νὰ συζῆ μετὰ τῶν συμπολιτῶν εὐτυχῆς· καθὼς καὶ ὅταν θέλῃ νὰ συγκατοικῇ μετὰ τῶν συγγενῶν εὐτυχῶς εἰς τὴν πατρικὴν του οἰκίαν, τὴν οἰκίαν πρέπει πάντοτε νὰ ἐπισκευάξῃ καὶ νὰ διαφυλάττῃ σταθεράν καὶ ἀπτωτον καὶ ἀνθηράν, ἔχων πάντοτε τὰ κέρδη τὰ αὐτὰ, καὶ τὰς αὐτὰς, ἂν τύχῃ, ζημίαις κοινὰ μετὰ τῶν συγγενῶν· εἰ δ' ἄλλα μὲν κέρδη συνάγῃ δι' ἑαυτὸν ὁ οἰκοδεσπότης, ἄλλα δὲ δι' ἑαυτὴν ἡ γυνὴ χωριστά, ἄλλα δὲ πάλιν τὰ τέκνα καὶ ὁ ἀδελφός, τὸ δὲ κοινὸν τῆς οἰκογενείας συμφέρον παντάπασι ἀμελῶσι, τότε ἡ οἰκία ἐκεῖνη πίπτει καὶ ἀπόλλυται!

Πῶς νύξῃσαν τόσαι πόλεις, καὶ νεώτεραι καὶ παλαιαί; Πῶς νύτύχοναν οἱ κάτοικοί των; Πῶς ἄλλως, εἰ μὴ διότι ἠγάπων τὸ κοινὸν τῆς Πατρίδος εὐκρινῶς, συνεργοῦντες προθύμως καὶ συμφώνως εἰς εὐτυχίαν τῆς. Διότι τὰ κράτιστα καὶ συνεκτικώτατα πάσης πόλεως καὶ χώρας θεμέλια ὑπάρχουσιν εἰρήνη καὶ εὐνομία καὶ ἀρμοσνία τῶν πολιτῶν, οἵτινες κοινὰς ἔχοντες καὶ τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὰς ἀνάγκας, συνδέονται πρὸς ἀλλήλους διὰ τῆς ὁμοιότητος, καὶ συμπροάγουσιν ἕκαστος τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ συμφέρον διὰ τῆς εὐκρινότητος καὶ μετὰ ζήλου σώφρονος ἐνεργουμένης διοικήσεως τοῦ κοινου. Οὕτως ἀκμάζουσι καὶ εὐτυχοῦσι καὶ τιμῶνται παρὰ πᾶσιν αἱ κοινωνίαι τῶν ἀνθρώπων. Εἰς ὅλους τοὺς πολιτισμένους λαοὺς καὶ παλαιοὺς καὶ νεωτέρους, καὶ Ἕλληνας καὶ μὴ Ἕλληνας, ἡ ἀγάπη τῆς Πατρίδος ὑπάρχει καὶ ὑπῆρξε τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας ἢ βίσις. Ὁ ἔρωσ τῆς Πατρίδος εἰς μὲν τὴν εἰρήνην αὐξάνει τὰς μυριάδους πόλεις, εἰς δὲ τοὺς πολέμους γεννᾷ τοὺς ἥρωας καὶ τὰς ἀνδραγαθίας, εἰς δὲ τὰς τέχνας ἐνεργεῖ θαύματα, καὶ εἰς αὐτὴν τέλος τὴν παιδείαν ἀναδείκνυσσι Δημοσθένεις καὶ Ὀμήρους. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τὰ δημόσια καλά δὲν ἀνήκουσιν ὀλιγώ-